

forma szolgálhatna a legeredményesebben, amely az Egyesületben vállalna szerepet, erősítve a fel nem adható akadémiai jellegű szándékainkat.

Végül, de nem utolsósorban szóljunk a legjelentősebb belső reformról, az EME Kutatóintézete megalakításának kérdéseiről.

Régi gondolat az EME Kutatóintézete: 1993-ban Hungarológiai Intézet tervét vázolta fel Jakó Zsigmond professzor elnöki expozejája, azonban a megfelelő feltételek hiánya miatt a terv kivitelezése elmaradt. Később Társadalomtudományi Intézet terve született meg, amelynek működési szabályzatát 2001 áprilisában a választmány elfogadta, de ezúttal sem került sor a tényleges megalapítására.

Az elmúlt évben bizottság foglalkozott ezzel a kérdéssel, s hosszas viták s többszöri átdolgozás után megszületett egy olyan kutatóintézet működési szabályzata, amely a társadalomtudományi részlegét alakítaná ki – egyelőre. Ezt a kutatóintézetet külön igazgató vezetné, saját tudományos tanáccsal, elkülönített pénzügyekkel rendelkezne. A kutatóintézet személyi állományát egyelőre 8 kutató tenné ki. A bizottság javaslatát a választmány alkalmasnak találta arra, hogy vitára a Közgyűlés elé terjesszük.

A Szabályzat szétküldése után több írásbeli vélemény és ajánlat érkezett az elnökséghez, amelyeket később (a javaslatok során) fogok ismertetni.

Összegezeként: bár sok, főleg anyagi természetű akadályt kellett leküzdeni, s több kérdés megoldása elmaradt, meggyőződésem szerint az EME vezetősége az elmúlt évben sikeresen teljesítette az alapszabályokban előírt megbízatását, feladatait.

Köszönöm türelmüket. Most pedig kérem, hallgassuk meg a további jelentéseket.

Főtitkári jelentés az Erdélyi Múzeum-Egyesület 2004. évi munkájáról

Újraindulásunk óta 14. jelentésünket terjesztjük elő, s bár sok eredményt mutathatunk fel, szerzett jogaink helyreállítása és azok érvényesítése terén minden változatlan. Egyesületi vagyionunk, ingatlanaink és gyűjteményeink tulajdonjogát illetően továbbra is a jogfosztottság állapotában élünk, igényünket azonban következetesen fenntartjuk, sőt pereket is folytatunk. Ingatlanaink tényleges birtoklása az EME állandó anyagi alapját biztosíthatná, honismereti és természettudományi gyűjteményeink pedig az erdélyi magyarság egyik legfontosabb szellemi vagyionaként igénylik a saját kezelést. Ebben a vonatkozásban a kormányváltás nyújt némi halvány reményt.

2004. március 3-án tartottuk rendes évi közgyűlésünket, ahol az elnöki megnyitó után a főtitkári jelentést vitattuk meg, és elfogadtuk a 2004. évi tudományos munkatervet. Az Egyesület szervezeti reformjára vonatkozó javaslatokat bővebb kidolgozás végett a közgyűlés szakbizottságok elé utalta, véglegesítésük folyamatban van, jóváhagyásuk az ideai közgyűlésre vár.

A 2004. évi vándorgyűlést (egyesületi és 1. szakosztályi) Baróton tartottuk május 22-én a Gaál Mózes Közművelődési Egyesülettel közösen. Történészek, nyelvészek, irodalomtörténészek, néprajzkutatók 15 előadása hangzott el, nagyjából a helytörténetírás tárgykörében, de szélesebb kitekintésű témák is hangot kaptak. Ez alkalommal indult meg az erdővidéki fiók szervezése.

Egyesületi rendezvényeink közül kiemelkedik a november 19–20-án Kolozsvárott harmadik ízben megrendezett a *Magyar Tudomány Napja Erdélyben* című konferencia, amelyet a Mindegyetemnek első erdélyi előadása előzött meg. Rendezvényünkön megjelent és előadást tartott Vizi E. Szilveszter, az MTA elnöke, Berényi Dénes, a Magyar Tudományosság

Külföldön Elnöki Bizottság elnöke, jelen volt Tarnóczy Mariann, az MTA elnöki titkársága vezetője, a HTMH képviselőjében Bálint-Pataki József elnök, a Balassi Bálint Intézet képviselői. Konferenciánk témája a *Tudományos műhelyek párbeszéde* volt. Az első nap plenáris előadásait este kerekasztal-megbeszélés követte, amelyet Berényi Dénes vezetett. 20-án délelőtt és délután a szakosztályoknak megfelelően szekciókban hangzottak el a tudományos előadások.

December 16-án az EME küldöttsége Egyed Ákos elnök vezetésével Budapesten átvette a Pro Minoritate díjat.

Egyed Ákos *Az Erdélyi Múzeum-Egyesület* című, fényképekkel illusztrált ismertető füzetét az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság támogatásával jelentette meg.

Az EME honlapját minden beküldött információval folyamatosan frissíti.

Szervezés

Jelenlegi taglétszámunk nyilvántartásunk szerint 4910, ebből 97 alapító, 2164 rendes tag (aktívak és nyugdíjasok), 74 pártoló tag, 2575 pedig egyetemi hallgató. Az alapító tagok száma 2004-ben eggyel nőtt. 2004-ben 295 új tag lépett be Egyesületünkbe. Jelenleg 22 külföldi pártoló tagot tartunk nyilván. Alapító és rendes tagjaink közül 971 fizette rendszeresen a tagdíjat (2002–2004 közötti időszakban), 1290 pedig 2000 óta hátralékban van. Ez utóbbiakat Alapszabályaink szerint nem tekinthetjük rendes tagoknak, nyilvántartásunkból azonban mégsem töröltük őket, gyakran előfordul ugyanis, hogy a hátralékosok utólag törlesztik több évi adósságukat, ilyen pótlólagos fizetés szórványosan 2004-ben is folyt. A tagdíjfizetést néhány év után felfüggesztő egyetemi hallgatók csupán könyvtárunk használata végett léptek be Egyesületünkbe, és az egyetem elvégzése után nem kívánják a kapcsolatot fenntartani.

Fiókszervezeteink közül az aktívan működő nagyváradi János-Szatmári Szabolcs elnökkel az élen hagyományosan részt vett a *Varadinumon* kiállítás szervezésével, november 6-án pedig természettudományi konferenciát rendezett. Szatmári fiókszervezetünk tagjai Mandula Tibor elnök vezetésével rendszeresen részt vettek a helyi tudományos rendezvényeken. Marosvásárhelyi fiókunk (elnöke Pál-Antal Sándor) tagjai tanulmánykötetet készítettek elő (*Marosvásárhelyi személyiségek*), különböző megemlékező ünnepségeken vettek részt (Nyáradszereda, Nagyenyed), novemberben megrendezték a *Magyar Tudomány Napját*. Zilahi fiókszervezetünk Bajusz István vezetésével októberben a Szilágyság-kutatásról tartott konferenciát, szilágysomlyói tagjainkkal közösen. A gyergyószentmiklósi fiók Garda Dezső elnökletével konferenciát rendezett. 2004-ben megalakult a sepsiszentgyörgyi fiókszervezet.

Szakosztályaink, kutatóintézetünk

Szakosztályaink az elmúlt évben is a megszokott módon fejtették ki tevékenységüket, a felolvasóülések mellett egyre nagyobb hangsúlyt kaptak az évente megrendezett tudományos konferenciák vagy a szűkebb szakmai köröknek szóló kiskonferenciák, műhelymegbeszélések.

A tudományos munka jobb megszervezése érdekében új szakosztályok jöttek létre. Májusban megalakult a 6., Matematika–Informatika Szakosztály, ősszel pedig megindult a 7., Agrártudományi Szakosztály szervezése.

1. Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztályunk a következő jelentősebb konferenciákat rendezte meg: Június 18-án a *Variánsok* c. irodalom- és színháztörténeti konferenciát Egyed Emese irányította. A fiatal kutatók új forrást megközelítve értekeztek az alkotás, a fordítás, a recepció, a szövegelőadás problémáiról. Újjátásként könyvelhető el a szervezők azon szándéka, hogy a köztudatból még hiányzó kérdések, szerzők, művek népszerűsítésére vállalkozott. Október 20–21-én Kolozsváron zajlott le az *Erdély a magyar középkorkutatás-*

ban témájú középkortörténeti szakkonferencia, társszervezője az MTA Történettudományi Intézete. A konferencia nyitóelőadását Jakó Zsigmond tartotta az erdélyi történetkutatás mai kérdéseiről, utána 10 erdélyi és magyarországi szakember előadása hangzott el. A konferenciát *Az erdélyi magyar történetkutatás kérdéseiről* szóló kerekasztal-megbeszélés zárta. November 5–7. között a Pósta Béla Egyesülettel közösen Marosvásárhelyen szervezte meg a szakosztály a *II. Erdélyi régészeti konferenciát*, a romániai magyar régészek országos seregszemléjét, amelyen többtucatnyi egyetemi hallgató is részt vett. Ennek során az erdélyi magyar régészet helyzetéről és az egyetemi oktatás fejlesztéséről szóló vitafórumot is tartottak. *A Magyar Tudomány Napja Erdélyben* szakosztályi összejövele – az előadók nagy számára való tekintettel – két szekcióban zajlott le. Mindkettőben iskolateremtő idősebb kutatók és fiatal tanítványaik előadásai váltották egymást. Az irodalom, nyelvészet és néprajz szekcióban 6 előadást tartottak, a történelem szakcsoportban pedig 7 előadás hangzott el. A szakosztályi felolvasóülések keretében Jakab Albert Zsolt tartott előadást.

2. Természettudományi Szakosztályunk havi szakelőadások keretében fejtette ki tevékenységét. Hagyományos évi tudományos ülészetét november 20-án, a *Magyar Tudomány Napja Erdélyben* c. konferencia keretében rendezte meg Kolozsvárott, a biológia, vegyészet, fizika, földrajz, földtan, környezettan szakcsoportokban összesen 35 előadás és 6 poszter került bemutatásra. Az összevonást a hagyományos októberi időpont közelsége indokolta. Március 25–26. között került sor a *Kolozsvári Biológus Napokra*, a nagy érdeklődésnek örvendő konferenciát az Apáthy István Egyesülettel közösen rendezték.

3. Orvostudományi és Gyógyszerészettudományi Szakosztályunk éves tudományos ülészetét 14. alkalommal rendezte meg Kolozsvárott április 15–17. között, 430 résztvevővel, a 170 előadás anyaga nyomtatásban is meg fog jelenni. E vándorgyűlés keretében nyújtották át a Pápai Páriz Ferenc-emlékérmét és -díjat Gyergyai Ferenc és Bedő Károly professzoroknak. A Marosvásárhely központú szakosztály keretében 12 szakcsoport működött, élénk tevékenység folyt a háziorvosi, fogorvosi, gyermekgyógyászati, kardiológiai és gyógyszerészeti csoportban rendszeres továbbképzések és szakmai kerekasztal-megbeszélések formájában. E téren a szakcsoportok együttműködtek a Magyar Egészségügyi Társasággal, az Országos Alapellátási Intézettel, az Országos Gyógyintézetű Központtal, a Hargita megyei Orvosi Kollégiummal, a debreceni Orvos- és Egészségtudományi Centrummal. Ezenkívül 15 területi szakcsoport is létrejött, közülük a szilágysomlyói, a nagyváradi, a székelyudvarhelyi, a szatmárnémeti és a sepsiszentgyörgyi a legaktívabb. Magyarországi együttműködésük keretében több konferencián vettek részt (Visegrád, Szeged), illetve továbbképző tanfolyamot szerveztek (Marosfő, Marosvásárhely, Debrecen). Folytatódott a 2002-től bevezetett akkreditált továbbképzők (belgyógyászat, sebészet, fogorvosi, gyógyszerészeti). A szakosztálynak saját honlapja van, www.emeogysz.ro címen elérhető, Szilágyi Tibor frissíti.

4. Jog-, Közgazdaság- és Társadalomtudományi Szakosztályunk tevékenységéből kiemelendők az interdiszciplináris kutatások a Romániai Magyar Közgazdász Társasággal és a Romániai Magyar Politikatudományi Társasággal együttműködésben. 2004 őszén kétéves munka eredményeképpen lezárult a *Gazdasági-társadalmi és politikai szerkezetváltások 1989 után Erdélyben és a Bánságban* c. kutatás, eredményeit a novemberi *Magyar Tudomány Napján* mutatták be. Folytatódott az erdélyi szövetkezeti mozgalmakat és az északnyugati régió gazdasági problémáit feltáró kutatás.

5. Műszaki Tudományok Szakosztályunk immár hagyományosan, 9. alkalommal szervezte meg március 26–27-én a *Fiatalkorú műszakiak tudományos ülészetét*, amelyen 70 előadás hangzott el, a konferenciára, szintén hagyományosan, műsorfüzet készült, és a konferenciakötet is megjelent. A szakosztály vezetői több külföldi szakkonferencián vettek részt (Budapest,

Győr, Miskolc). Októberben két szakmai megbeszélést is tartottak. A szakosztály elnöke nagymértékben hozzájárult Egyesületünk informatikai infrastruktúrájának fejlesztéséhez. Doktorandusok, illetőleg tapasztaltabb kutatók 4 alkalommal tartottak szakmai bemutató előadásokat.

6. Matematikai–Informatikai Szakosztályunk a megalakulás után júliusban tartotta első választmányi ülését. November 11-én a *Magyar Tudomány Napja* alkalmából Kolozsvárott tudományos ülésszakot szervezett, ezen 23 előadás hangzott el. E rendezvény kapcsán Vályi Gyula születésének 150. évfordulójáról is megemlékeztek.

Kutatóintézetünk nyelvész (Tamásné Szabó Csilla, András Zselyke), középkoros (W. Kovács András), illetve jelenkoros történész (Nagy Mihály Zoltán), szociológus (Ilyés Szilárd) és informatikus (Bitay Enikő) kutatót foglalkoztatott az év folyamán, részben a Lakatos utcai intézetben, részben az EME székházában. Az erdélyi királyi könyvek regesztázásán, illetőleg a gyulafehérvári káptalan 16. századi jegyzőkönyveinek átírásán dolgozó történész munkacsoport tagjai részben főállásúak (Bogdándiné Gálfi Emőke), részben ösztöndíjasok (Fejér Tamás Gábor, Rácz Etelka, Szász Anikó) az Arany János Közalapítvány támogatásával. András Zselyke szeptembertől a BBTE ösztöndíjas doktorandusa, nálunk önkéntesen dolgozik. Nyelvészeink a Szótörténeti Tár XII. kötete korrektúráján és a XIII. kötet anyagán dolgoztak, W. Kovács András medievistánk az erdélyi oklevéltár II. kötetének sajtó alá rendezésében vett részt, jelenkoros kutatónk az 1944 novembere utáni történeti forrásanyagot tárta fel, szociológusunk pedig az erdélyi értelmiségi kataszter összeállításán dolgozott. A Romániai Magyar Irodalmi Lexikon munkacsoportja szintén Egyesületünk szervezésében működött. Egyesületünk biológiai kutatócsoportja (Szabó Anna, Ruprecht Eszter) magyarországi kutatókkal közös programban tárta fel az erdélyi Mezőség élővilágát, ugyancsak az Arany János Közalapítvány támogatásával. Kutatóintézetünk folyamatos fenntartásához az Arany János Közalapítvány pályázatai is hozzájárultak, bár a pályázati forma megváltozása nem segítette a kutatómunka intézményesülését.

Az Arany János Közalapítvány által fenntartott *Szabó T. Attila Nyelvi Intézet*, amelynek Egyesületünk ad otthont, Péntek János szakmai irányításával és Benő Attila egy. adjunktus ügyvezetővel továbbra is a Magyar Tudományos Akadémia Kisebbségkutató Intézete közvetlen felügyelete alatt dolgozott.

Könyvtárunk

Több ingatlanban működő könyvtárunk helyhiánya egyre nyomasztóbb, ami a célszerű munkát és kihasználtságot nehezíti. Raktározási gondjaink mellett a legnagyobb problémánk az olvasóhelyek hiánya, az egyetemi hallgatók igényeit főként vizsgaidőszakban csak kismértékben tudjuk kielégíteni. Könyvtárunk kettős funkcióját, az erdélyi tudományos hagyatékokat megőrző nemzeti és a friss tudományos irodalmat kínáló egyetemi könyvtári szerepet csak a legnagyobb nehézségekkel és nem az igények szintjén láthatjuk el. A nyelvészeti és irodalomtörténeti szakmunkákat a Rhédey-házban lehet használni, a Lakatos utcai intézetrészlegünk (történelem, művészettörténet, régészet) pedig 4–5 olvasóval többet tud fogadni. Itt dolgozik a kéziratár/levéltár őreként Bogdándi Zsolt könyvtárosunk, aki a káptalani jegyzőkönyvek átírásában is részt vesz.

A Tamás András/Ion Ghica utcai EME-/Moll-házban a régi előadóterem helyén berendezett természettudományi könyvtár és olvasó anyagának egy részét kölcsönadtuk a Sapientia új helyen berendezett természettudományi könyvtárának. A helyiségek hasznosításának új módját még csak tervezzük. A Jókai/Napoca utcai székházunk nagytermébe és az egyik szobába terve-

zett referenzskönyvtárunkat és számítógépterminket anyagiak hiányában nem indíthattuk be. A nagyterem konferenciák, tudományos és ismeretterjesztő előadások színhelyeül szolgál. A Jordáky-házban működő könyvtárrészlegünk továbbra is nagy olvasói forgalmat bonyolított le. Könyvtárügyünk koordinálását továbbra is Újvári Mária ny. könyvtáros végezte, részmunkaidőben.

Az Orvostudományi szakosztály Marosvásárhelyen működő *szakkönyvtárát* továbbra is az ottani Stúdium Alapítvány kezelésében működtette.

Kiadványaink

Rendszeresen megjelenő szakosztályi kiadványaink: az *Erdélyi Múzeum* (az Elnökség és Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztály, valamint a Jog-, Közgazdaság és Társadalomtudományi Szakosztály folyóirata) 2004. évi 1–2. és 3–4. száma, a *Múzeumi Füzetek* (a Természettudományi és Matematikai Szakosztály folyóirata) 13. kötete, az *Orvostudományi Értésítő* (az Orvostudományi Szakosztály szemléje) 77. kötete jelent meg a tavalyi év folyamán. Ez utóbbit már évi 4 füzet formájában jelentettük meg. A folyóirat elnyerte az akkreditációt, elsőként periodikáink közül, az *Erdélyi Múzeum* akkreditációja folyamatban van. Az *Erdélyi Tudományos Füzetek* sorozatunkba a 243. Egyed Ákos: *Az erdélyi magyarság történetéből*, 244. Tar Gabriella Nóra: *Gyermek a 18. és 19. századi Magyarország és Erdély színpadjain*, 245. Szilágyi N. Sándor: *Elmélet és módszer a nyelvészetben*, 246. Benő Attila: *A kölcsönző jelentésvilága*, 247. Jeney-Tóth Annamária: *Míves emberek a kincses Kolozsvárott*, 248. Benkő Elek: *Kolozsvár magyar külvárosa a középkorban*, 249. Egyed Emese (szerk.): *Aranka György gyűjteménye. I. Az emberarcú intézmény. Tanulmányok Aranka György köréből*, 250. Dávid Gyula–Egyed Ákos–Kötő József: *Kossuth Lajos és Erdély*. c. kötet jelent meg 2004-ben.

Közös könyvkiadási programokban is részt vettünk. A budapesti Enciklopédia Kiadóval közösen jelentettük meg Bethlen Farkas *Erdély története* c. munkájának III. kötetét Bodor András fordításában. Kiss Sándor *Matematikus a XX. század viharában* c. kötete marosvásárhelyi kiadóval együttműködve jelent meg.

Örvendetes tény, hogy e kiadványok egy része már az Egyesületünk keretében folyó szervezett kutatómunka eredményeként született meg.

Könyveink és folyóirataink megjelenése a magyarországi NKÖM, a Nemzeti Kulturális Alapprogram, az Illyés Közalapítvány, az Apáczai Közalapítvány, az Arany János Közalapítvány, a romániai Communitas Alapítvány támogatásának köszönhető, amelyet céltudatos és intenzív pályázással érthetünk el.

Kiadói tevékenységünk rendszerességéhez mérve forgalmazásunk még mindig nem elég hatékony, valószínűleg jóval több vásárlóra találnánk, ha kiadványaink a mostaninál jóval szélesebb körben, könyvesboltokban is kaphatók lennének. Cserekapcsolatainkat jobban meg kell szerveznünk, kiadványaink népszerűsítésére pedig a más városokban tartandó könyvbemutatók is célszerűnek ígérkeznek, amint erre több példa is volt.

Ösztöndíjak

Az Europa Institut által rendelkezésünkre bocsátott kéthetes ösztöndíjakat önálló kutatómunkát végző tagjaink részére vesszük igénybe. Ez a rövid időtartamú ösztöndíjtípus folyamatban levő kutatásokat szolgáló kiegészítő tájékoztatókat, kutatásokat tesz lehetővé, főként társadalomtudományi vagy ezekkel összefüggő tematikák esetében. 2004-ben az Institut 9 tagtársunkat részesítette ebben az ösztöndíjban.

A Magyar Országos Levéltárral való együttműködésünk keretében néhány tagtársunk budapesti kutatásai során a MOL vendégszobáját vehette igénybe.

A 3. szakosztály tagjainak kutatási ösztöndíjakat biztosított különféle együttműködési programjainak keretében.

Adományok, támogatások

Egyesületünk fenntartásához egyre kisebb arányban járulnak hozzá a tagdíjak, és egyre nagyobb szerepe van a pályázatokon elnyerhető általános és céltámogatásoknak. A 3. szakosztály 10 euróban állapította meg a tagdíját, ebben az Orvostudományi Értesítő előfizetési díja is benne van. Az Illyés Közalapítvány intézményfenntartási támogatása 2004-ben is jelentősen csökkent, nagy segítséget jelentett viszont az MTA és az Arany János Közalapítvány támogatása. Különféle rendezvényeinkre és kiadványainkra a Communitas Alapítvány is jelentős támogatást nyújtott.

Ingtatlanok, székhely, bérlemények

A Rhédey-házbeli (Jókai/Napoca u. 2.) bérlemény lépcsőházának végleges javítását az ingatlankezelő Colegium Kft. végezte el. Ugyancsak e kft. állta a titkársági szobák fálmege erősítő munkáinak költségeit. Kolozsvári főtéri ingatlanunk, a Wass Ottilia-ház visszaszerzésére továbbra sincs sok reményünk, jogigényünket természetesen fenntartjuk, evégett perünk is van folyamatban.

Sipos Gábor

Jelentés az Erdélyi Múzeum-Egyesület 2004. évi gazdasági-pénzügyi tevékenységéről

Tisztelt Közgyűlés!

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület 2004. évi gazdasági-pénzügyi helyzetét elemezve igen felemás időszakról kell beszámolnunk. A 2004. év pénzügyi helyzete a lehető legrosszabbul indult. A 2003. évi fenntartási költségeink támogatásáról 2003-ban csak értesítést kaptunk, pénzt nem. A 2003–2004. szeptemberi időszakra tudományos kutatásokra megpályázott támogatás átprogramozást nyert 2004. január–2004. decemberi időszakra. Ezek az intézkedések az EME 2003. évi anyagi helyzetét igen rosszul befolyásolták, s ez kihatott a 2004. évi pénzügyi helyzetünkre is.

2004. február 27-én utalták át a kutatási támogatás 6 000 000 Ft első részletét, a 2003. évre megítélt 7 000 000 Ft fenntartási támogatás pedig 2004. március 26-án érkezett bankszámlánkra. Ennek eredménye az volt, hogy a 2003. szeptember–decemberi kutatási ösztöndíjakra és a december havi fizetésekre csak a Gróf Mikó Imre Alapítvány segítségével adhattunk előleget. A január–február havi fizetéseket magánkölcsönből folyósítottuk. A megkapott támogatásokat elsősorban a 2003-ban keletkezett adósságok törlesztésére kellett fordítanunk. A 2004-re megítélt fenntartási költségtámogatást 2004. augusztus 16-án kaptuk meg.

Az első félév nehézségeit kiheverve az év második felére pénzügyi helyzetünk valamennyire normalizálódott, s a Magyar Tudományos Akadémiától az év végén kapott támogatás segítségével kezdtünk normális mederbe kerülni. Ennek a támogatásnak köszönhetően a 2005. év